

Lärarhandledning

FUNKISFAMILJEN

Anna Pella

Anna Forsmark

Böckerna om Funkisfamiljen

Böckerna om Funkisfamiljen handlar om Vide samt syskonen Tintin och Mio. Mio har en sällsynt diagnos och kan inte gå eller prata. Vide försöker komma på ett sätt att handskas med de situationer som uppstår när man är en funkisfamilj. Böckerna kan användas till att arbeta med ordförståelse, träna på att använda läsförståelsestrategier och att göra textkopplingar, men passar också bra i värdegrundsarbete. Med utgångspunkt i det berättelserna tar upp – bemötande, normer och mångfald – får du förslag på konkreta övningar och diskussionsfrågor som knyter an till verkliga situationer. Böckerna i serien är fristående och rekommenderas för barn 6–9 år men kan läsas även i andra åldrar med eller utan en vuxen.

Om handledningen

Den här handledningen är framtagen av Anna Pella med medel från Hugos Stiftelse. Tips och råd har lämnats av Camilla Ullberg, F-3-lärare, Wern Palmius, specialpedagog, Ann-Marie Stenhammar, projekt Opratat samt Camilla Olsson, Hugos Stiftelse. Illustrationerna är gjorda av Anna Forsmark.

Du kan ladda ned denna handledning, bilder för högläsning samt läsa mer om böckerna i Funkisfamiljen på www.hugosstiftelse.se/funkisfamiljen. Skanna QR-koden på baksidan för att komma direkt dit.

Dela gärna ert arbete och följ hur andra skolor arbetar med böckerna på Instagram, #funkisfamiljen.

Hugos Stiftelse

Hugos Stiftelse skickade under hösten 2021 ut boken *Operation slutstirrat* till lågstadieskolor och särskolor i hela Sverige. Sedan starten har stiftelsen delat ut över en miljon kronor i stipendier till grupper och initiativ som främjar rörelse och ett gott liv för barn och unga med funktionsnedsättning.

Innehållsförteckning

Hur du kan arbeta med läsförståelse	sid 3
Operation slutstirrat	sid 5
Operation rädda sommarlovet	sid 9
Operation dödsviktigt	sid 13
Operation vän i nöd	sid 17
Operation framtiden	sid 21
Hur du kan arbeta med värdegrundsarbete	sid 25
Det här är Funkisfamiljen	sid 31

Hur du kan arbeta med läsförståelse

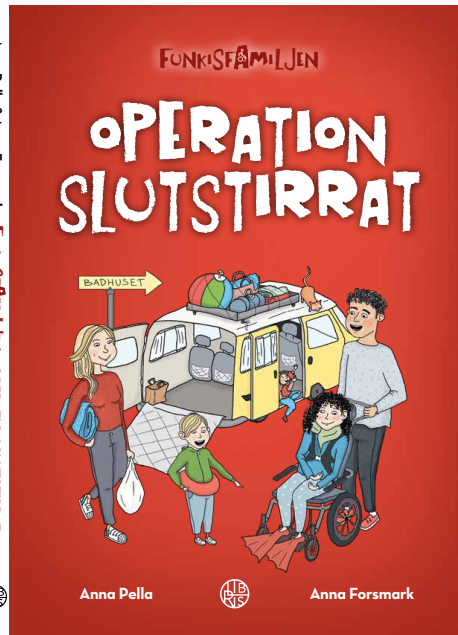
Att förutspå handlingen, utreda nya ord och uttryck, ställa frågor till texten, klargöra otydligheter och sammanfatta textinnehåll är några exempel på strategier kring läsförståelse. Genom att stanna upp och jämföra texten med andra liknande texter (text till text-koppling), egna erfarenheter (text till mig själv-koppling) eller världen utanför (text till världen-koppling) görs texten tydlig för eleverna.

Kom dock ihåg att fokus alltid ska ligga på textens innehåll. Det är innehållet som är det viktiga, inte själva strategin. Du som pedagog leder arbetet med boken, till exempel genom att ”tänka högt” och berätta för eleverna hur du känner och tänker när ni läser texten tillsammans, eller att du och eleverna samtalar om textens innehåll.

Med hjälp av gemensamma läsoplevelser får eleverna verktyg som de sedan kan använda när de läser själva. Textsamtalen ska vara strukturerade och tydliga, och alla ska kunna delta på sin nivå.

Före läsningen

- *Vad tror ni boken kommer att handla om?* Titta tillsammans på bokens omslag, både framsida och baksida. Be eleverna att motivera sina svar, till exempel genom att du modellerar och ställer följdfrågor: ”Varför tror du det?”, ”Hur tänker du nu?”
- *Vad betyder ”funkis” och ”funkisfamilj”?* (att man har en normbrytande funktionsvariation eller funktionsnedsättning, en nedsättning eller variation av kroppens eller hjärnans olika funktioner). Det vedertagna ordet är funktionsnedsättning, men många använder funktionsvariation eller säger ”jag är funkis”.
- *Finns det andra ord för funkis?* (funktionsvariation, funktionsnedsättning, funktionshinder, CP-skada, intellektuell funktionsnedsättning, neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (npf), autism, adhd, add, asperger, Downs syndrom). Förr sa man handikapp, mongoloid, damp. Är vissa ord bättre att använda än andra? Varför det? Varför används dessa ord ibland när man vill vara dum mot någon annan?

Tema: Funktionsnedsättning, mångfald, skola, bemötande

Operation slutstirrat

Ett barn på skolgården pekar på Mio och undrar om Mio är en människa. Vide blir ledsen och arg. Det är klart att Mio är en människa! Det blir bråkigt hemma innan Vide får hjälp att sätta ord på sina känslor. En ny klasskompis som heter Sammi hjälper Vide att starta Operation slutstirrat. Vide vågar äntligen berätta för sin klass om sitt storasyskon, och det visar sig att Mio och klasskompisarna gillar samma saker! Tillsammans med Sammi tillverkar barnen i Funkisfamiljen en skylt som Mio kan ha med sig, så att fler människor vågar prata med Mio. På skolavslutningen tar Vide mod till sig och går fram och pratar med barnet som pekat på Mio.

Under läsningen

- *Stanna upp i läsningen vid lämpliga tillfällen och gör kopplingar till andra texter (Påminner det här om något annat vi läst?), elevernas egna erfarenheter (Vad känner vi igen från till exempel miljöer eller händelser i boken? Vad tror ni händer sen?) och världen utanför (Vad får oss att tänka på omvärlden?).*

- *Vilka ord och uttryck är svåra att förstå? Be eleverna skriva ned eller räkka upp handen för att fråga om ord eller uttryck som är svåra att förstå och diskutera dem allt eftersom. Här kommer några exempel:*

Kapitel 1: ilsken, klump i magen, gråten i halsen, som om ingenting hade hänt, ur sikte, kåka blängsylda med tittsås

Kapitel 2: traskade, assistenter, funkisfamilj, funkis

Kapitel 3: löddrig, fula ord, navelsträng, sockervaddsmaskin, matroser, alle man överbord, gå på plankan, fräste, stormiga

Kapitel 4: pressa ihop mitt hjärta, andan i halsen, klipper till, slagsmål, presentationen, på raken

Kapitel 5: vinglig, bära eller brista, knäpptyst, stark som en björn, avundsjukt sus, än det ena än det andra, spricka av stolthet, finurlig, stökar, knycklade, hasade, nästa fas

Kapitel 6: korttids, fnös, passerade, arg som ett bi, bakfoten, sisten i är en rutten fläsk

Kapitel 7: höll ett tal, bulta, vajande, i full färd, överrösta

Kapitel 8: känna sig utstirrad, kände sig utanför, politiker, coola nitar, sjalar, ihopknycklat

Efter läsningen

• *Samtala om kapitlet ni just läst.* Låt eleverna svara på läsförståelsefrågorna nedan och formulera egna frågor, gärna tillsammans med eleverna. Många av frågorna finns där för att väcka tankar och göra reflektioner ihop i klassen och kan leda till fortsatta diskussioner. På vissa av frågorna kan eleverna hitta svaret i texten. Andra svar finns mellan raderna eller bortom raderna.

Kapitel 1

Vad menas med att orden åkte ned i magen?
Vad tycker du att Vide skulle ha sagt?
Är Mio, Vide och Tintin flickor eller pojkar?
Vad tror du?

Kapitel 2

Hur kommer det sig att Mio är funkis?
Vad är det som gör att Vide inte har berättat för klassen om Mio?
Varför tror du att Vide tycker att det är pinsamt?

Kapitel 3

Varför kan inte Mio äta med munnen?
Hur äter Mio istället?
Varför var det skönt att Sammi inte stirrade?

Kapitel 4

Varför är det svårt för Mio att styra sina armar och ben?
Vad är Vide orolig för inför sin presentation?
Hur blir man modig?

Kapitel 5

Syns känslor alltid utanpå?
Hur reagerar klassen när Vide berättar om Mio?
Har du och Mio något gemensamt?

Kapitel 6

Vad kan man göra på Mios korttids?
Vad menar Sammi med att alla familjer är konstiga på olika sätt?
Varför tycker pappa att Tintins kompisar är modiga?

Kapitel 7

Vad tillverkar barnen i garaget och varför?

Vad händer när de kommer till affären?

Vad kan man göra om man själv råkar stirra på någon?

Kapitel 8

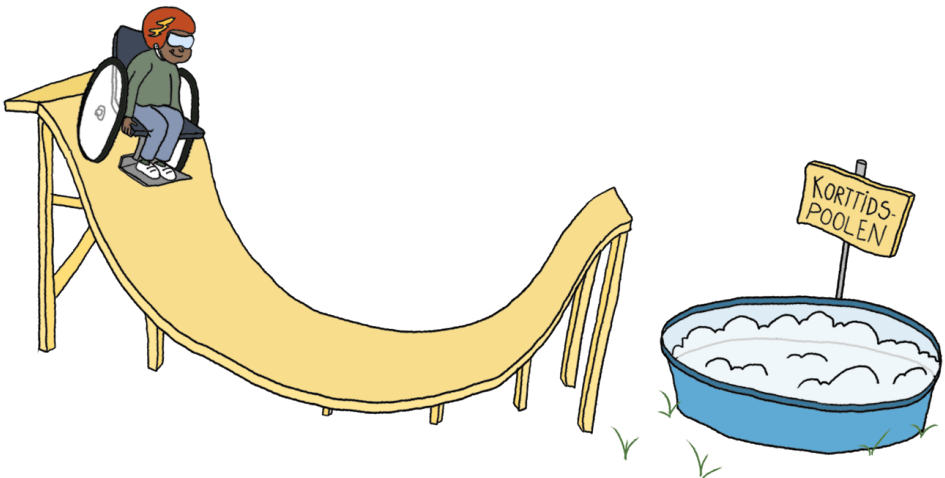
Varför vill Vide starta en skyltfabrik?

Vad hjälper Mios assistent barnen med på skolavslutningens morgon?

Tror du att Vide och den där ungen kommer att leka i nästa bok?

- *Låt eleverna sammanfatta texten, antingen enskilda kapitel eller hela boken. Prata tillsammans om hur den började, vad som hände sedan och hur den slutade. Vad undrar du? Vad blev du nyfiken på? Funderingar? Frågor? Vad känner du igen dig i? Något som du tänkt eller känt lika? Något du gjort lika?*

Sagt av Sigrid 9 år, syster till Hilda som har funktionsnedsättning: "Jag skulle vilja att min klass fick läsa Operation slutstirrat och att vi diskuterade efteråt. Det skulle vara lättare för mig då att förklara. Jag blev glad när jag läste den. Den var skitbra!"

Tema: Funktionsnedsättning, mångfald, sjukhus, ovisshet

Operation rädda sommarlovet

Det är sommarlov, men Mio är sjuk. Mamma och pappa är sura och trötta. De verkar nästan strunta i hur Vide och Tintin mår. Det växer taggiga bollar i Vides huvud. Varför bryr de sig bara om Mio? Tänk om alla roliga planer blir inställda? Det får bara inte hända! De tvingar Vide och Tintin att åka till farmor och farfar fastän de hellre vill vara på sjukhuset med Mio. Men farfar fattar vad som behöver göras och hjälper Vide att rädda sommarlovet.

Under läsningen

- *Stanna upp i läsningen vid lämpliga tillfällen* och gör kopplingar till andra texter (Påminner det här om något annat vi läst?), elevernas egna erfarenheter (Vad känner vi igen från till exempel miljöer eller händelser i boken? Vad tror ni händer sen?) och världen utanför (Vad får oss att tänka på omvärlden?).

- *Vilka ord och uttryck är svåra att förstå?* Be eleverna skriva ned eller räkka upp handen för att fråga om ord eller uttryck som är svåra att förstå och diskutera dem allt eftersom. Här är några exempel:

Kapitel 1: plingplong-taxi till plåsterhuset, klump i magen, manicker, kusten är klar, pös

Kapitel 2: lät som en kaffekokare, gurglade, assistent, närmare bestämt

Kapitel 3: tog tag i, blygisar, tog skydd, nedkyld, resefeber, funkisfamilj

Kapitel 4: såg ut som frågetecken, sneglade, sirenerna, uppfart

Kapitel 5: oväntad vändning, förfärligt, bultade, virus, stetoskop

Kapitel 6: doktorsrock, våldans, mirakellåda, lättnad, spände ögonen i, med på noterna

Kapitel 7: sjuktransport, ambulanshelikoptern, skrutteplutt, ögon stora som tekoppar

Kapitel 8: gammelmor-rar, gammelmorbröder, sysslingar, samlade, tveka inte

Kapitel 9: rullstolsrace, prickade av, sommarfritids, sommarlovsplaner, möjligheter

Efter läsningen

• *Samtala om kapitlet ni just läst.* Låt eleverna svara på läsförståelsefrågorna nedan och formulera egna frågor, gärna tillsammans med eleverna. Många av frågorna finns där för att väcka tankar och göra reflektioner ihop i klassen och kan leda till fortsatta diskussioner. På vissa av frågorna kan eleverna hitta svaret i texten. Andra svar finns mellan raderna eller bortom raderna.

Kapitel 1

Varför tror du att Tintin blev röd i ansiktet?

Varför sa mamma olika saker?

Varför tror du att Vide satte fingret mot läpparna?

Kapitel 2

Hur gör Vide för att ta reda på vad Mio tycker?

Vad är assistenterna världsbäst på?

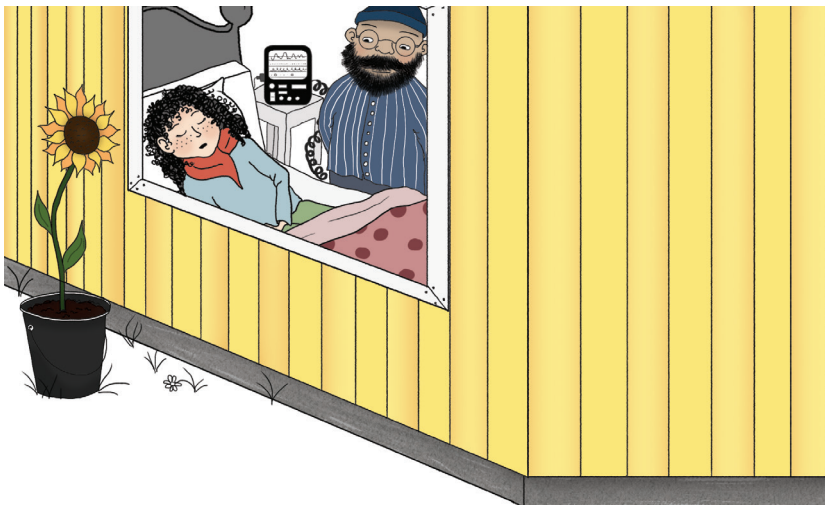
Varför blir semestern inställd?

Kapitel 3

Varför ville mamma att de skulle komma in?

Varför tror du att mamma och pappa är arga?

Vad gör Vide för att mamma och pappa ska bry sig?

Kapitel 4

Varför vill Vide inte åka till farmor och farfar?

Vad tänkte Vide att blommorna sa?

Vad bestämmer farfar ska hända när han gett Vide en kram?

Kapitel 5

Vad berättar doktorn?

Varför ber mamma och pappa om ursäkt?

Vad vill Tintin att mamma och pappa ska lova?

Kapitel 6

Vad är specialmedicin egentligen?

Vad fanns i mirakellådan?

Vad tror du barnen planerar för utflykt?

Kapitel 7

Vad säger farfar till sjuksköterskan?

Vad är Mios favorit på tivolit?

Varför behöver barnen kanske gå till förskolan och fritids?

Kapitel 8

Vad hjälper farfar till att fixa?

Vad sa Mary när hon ringde?

Tror du att familjen kommer iväg på semestern eller inte?

Kapitel 9

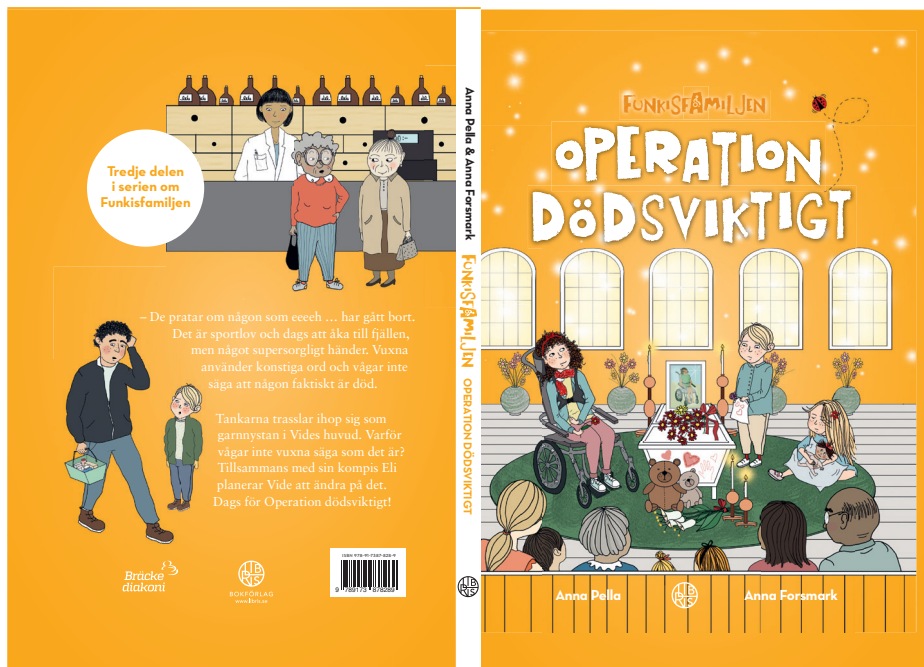
Vad var speciellt med hotellet?

Vad tyckte Vide om sitt sommarlov?

Varför tycker inte mamma att man ska jämföra sig med andra?

- *Låt eleverna sammanfatta texten, antingen enskilda kapitel eller hela boken. Prata tillsammans om hur den började, vad som hände sedan och hur den slutade. Vad undrar du? Vad blev du nyfiken på? Har du några funderingar? Frågor? Vad känner du igen dig i? Något som du tänkt eller känt lika? Något du gjort lika?*

Tema: Funktionsnedsättning, mångfald, sorg, döden

Operation dödsviktigt

Det är sportlov och dags att åka till fjällen, men något supersorgligt händer. Vuxna använder konstiga ord och vågar inte säga att någon faktiskt är död. Tankarna trasslar ihop sig som garnnystan i Vides huvud. Varför vågar inte vuxna säga som det är? Varför dör man och hur går det till? Finns det olika sätt att vara ledsen på? Varför har vuxna så svårt att prata om döden med barn? Tillsammans med sin kompis Eli planerar Vide att ändra på det. De letar reda på kloka vuxna som vågar prata om döden och sorg och försöker ta reda på så mycket som möjligt. Det är dags för Operation dödsviktigt!

Under läsningen

- *Stanna upp i läsningen vid lämpliga tillfällen* och gör kopplingar till andra texter (Påminner det här om något annat vi läst?), elevernas egna erfarenheter (Vad känner vi igen från till exempel miljöer eller händelser i boken? Vad tror ni händer sen?) och världen utanför (Vad får oss att tänka på omvärlden?).

- *Vilka ord och uttryck är svåra att förstå?* Be eleverna skriva ned eller räkna upp handen för att fråga om ord eller uttryck som är svåra att förstå och diskutera dem allt eftersom. Här är några exempel:

Kapitel 1: dra på sig tråkostymen och kola vippen, somna in, gått bort, kritiskt, komplikationer, lunginflammation, respirator

Kapitel 2: nödvändigt, somna in, avundsjuk, flammande

Kapitel 3: träningsvärk, synonymer, gå bort, gå hädan, gå ur tiden, falla ifrån, somna in, sluta sina dagar, ta ner skylten, kila om hörnet, trilla av pinn, bita i gräset, demonstration

Kapitel 4: dödsannons, funkisfamilj, fridfullt, stetoskop

Kapitel 5: präst, bön, Gud, instrument, kristen, muslim, hindu

Kapitel 6: kurator, naturligt, sorg, minnen, avtryck

Kapitel 7: plakat, tal, hemlighetsfullt, megafon, ha nytta av, instämmer, drabbar

Kapitel 8: skinande, marshmallows, minnesdag, burrade, uppfinning

Efter läsningen

• *Samtala om kapitlet ni just läst.* Låt eleverna svara på läsförståelsefrågorna nedan och formulera egna frågor, gärna tillsammans med eleverna. Många av frågorna finns där för att väcka tankar och göra reflektioner ihop i klassen och kan leda till fortsatta diskussioner. På vissa av frågorna kan eleverna hitta svaret i texten. Andra svar finns mellan raderna eller bortom raderna.

Kapitel 1

Vart är Funkisfamiljen på väg?
Varför viskar pappa i bilen tror du?
Vad drömmer Vide?

Kapitel 2

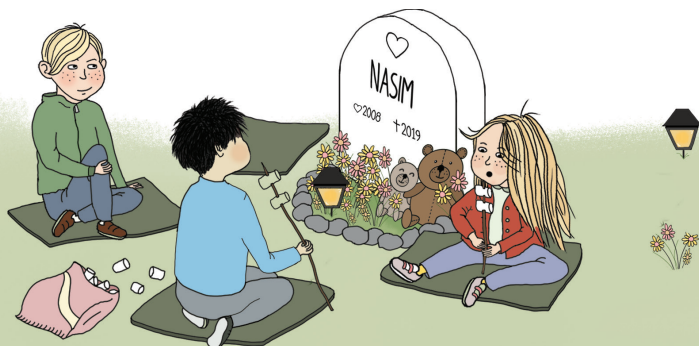
Hur åker Mio skidor?
Vad har hänt med Nasim?
Hur kan man visa att man är ledsen?

Kapitel 3

Vad frågade Eli bibliotekarien?
Varför tror bibliotekarien att vuxna använder konstiga ord?
Vad bestämmer sig Vide och Eli för att göra?

Kapitel 4

Vem får Vide och Eli prata med?
Hur går det till när man dör?
Vad är Vides hemlighet?

Kapitel 5

Vad funderar Tintin på?

Är alla begravningar likadana?

Vet någon vad som händer när man dör?

Kapitel 6

Vad hjälper mamma och pappa Nasims familj med?

Är det farligt att vara ledsen?

Kan man vara ledsen på olika sätt?

Kapitel 7

Vad hämtar mamma i garaget?

Vad säger Vide i megafonen?

Varför tycker prästen att barn är kloka?

Kapitel 8

Vad grillade Nasims föräldrar?

Vad såg Vide klättra upp på Nasims gravsten?

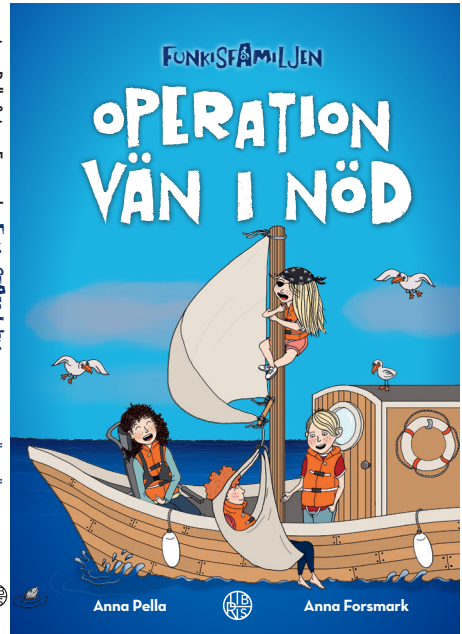
Vad planerar Vide att bygga till Mio?

• *Låt eleverna sammanfatta texten, antingen enskilda kapitel eller hela boken. Prata tillsammans om hur den började, vad som hände sedan och hur den slutade.*

Vad undrar du? Vad blev du nyfiken på? Funderingar?

Frågor? Vad känner du igen dig i? Något som du tänkt eller känt lika? Något du gjort lika?

Tema: Funktionsnedsättning, mångfald, alternativ kommunikation, utsatthet

Operation vän i nöd

Vide får en blåtira men ingen verkar bry sig. När Vide upptäcker att en av Mios klasskompisar, som inte kan prata, också har en blåtira, blir Vide nyfiken. Det snurrar och surrar i huvudet. Tänk om någon varit dum och gjort något förbjudet? Tillsammans med Mios lärare ska Vide försöka ta reda på det. Kompisen berättar med sin bildkarta att föräldrarna varit dumma och läraren kontaktar Socialtjänsten som ser till att familjen får stöd och hjälp. Dags för Operation vän i nöd!

Under läsningen

- *Stanna upp i läsningen vid lämpliga tillfällen* och gör kopplingar till andra texter (Påminner det här om något annat vi läst?), elevernas egna erfarenheter (Vad känner vi igen från till exempel miljöer eller händelser i boken? Vad tror ni händer sen?) och världen utanför (Vad får oss att tänka på omvärlden?).

- *Vilka ord och uttryck är svåra att förstå?* Be eleverna skriva ned eller räcka upp handen för att fråga om ord eller uttryck som är svåra att förstå och diskutera dem allt eftersom. Här är några exempel:

Kapitel 1: tjottablängare mellan lysmaskarna, knep ihop, femtielfte, CP

Kapitel 2: koncentrera, funkis, manick, rullstolsdans, olyckshändelse, assistenterna är vår ”räddning”, som en blöt trasa

Kapitel 3: en klump växte, egentid, såg ut som ett frågetecken

Kapitel 4: en dålig hemlighet, trösklar, ingredienser, kaos, växte i magen, funkissyskon, bildkarta

Kapitel 5: pratapparater, tryckknappar, tvekade, funkisfamilj, barns rätt, vara med på noterna

Kapitel 6: toppenidé, sjönöd, rädda sig den som kan, matros, gastade, vän i nöd, mackapär

Kapitel 7: löftet, förväntansfull, Socialtjänsten, missnöjd, kontrakt

Kapitel 8: möjligheter, försvara sig, regler, brott

Kapitel 9: ställt upp, behandlad, ansvar, människors rättigheter, magkänsla, civilkurage, anhöriga, Barnkonventionen

Efter läsningen

• *Samtala om kapitlet ni just läst.* Låt eleverna svara på läsförståelsefrågorna nedan och formulera egna frågor, gärna tillsammans med eleverna. Många av frågorna finns där för att väcka tankar och göra reflektioner ihop i klassen och kan leda till fortsatta diskussioner. På vissa av frågorna kan eleverna hitta svaret i texten. Andra svar finns mellan raderna eller bortom raderna.

Kapitel 1

Vad menar mamma med ”lite ont har ingen dött av”?

Vad gör mamma när hon ser att Vide fått en blåtira?

Vad gör Vide när det är bråk på skolgården?

Kapitel 2

Vad skriver Vide om i brevet?

Vad heter Mios kompis som också har en blåtira?

Varför är Alex mamma så trött?

Kapitel 3

Vad är det för dag?

Vad hörde Vide genom Alex dörr?

Vad gjorde mamma och pappa när de kom hem?

Kapitel 4

Vad gjorde Tintin och Vide med korten?

Vad är skillnaden på en bra och dålig hemlighet?

Vad önskar sig Vide mest av allt i hela världen?

Kapitel 5

Vad använder Alex för att prata?

Var föreslog Vide att Alex skulle sova?

Vad är mormor världsbäst på?

Kapitel 6

Vad var Alex orolig för?

Vad lekte barnen i Mios säng?

Hur kom Alex och Mio ned i båten?

Kapitel 7

Vilka stod och väntade när de kom hem?

Vad hade läraren lärt Sossan?

Vad föreslår Vide att Alex föräldrar ska göra?

Kapitel 8

Vad vill Vide uppfinna?

Tycker du att man kan vara både dum och snäll samtidigt?

Vad ville Alex visa sin assistent?

Kapitel 9

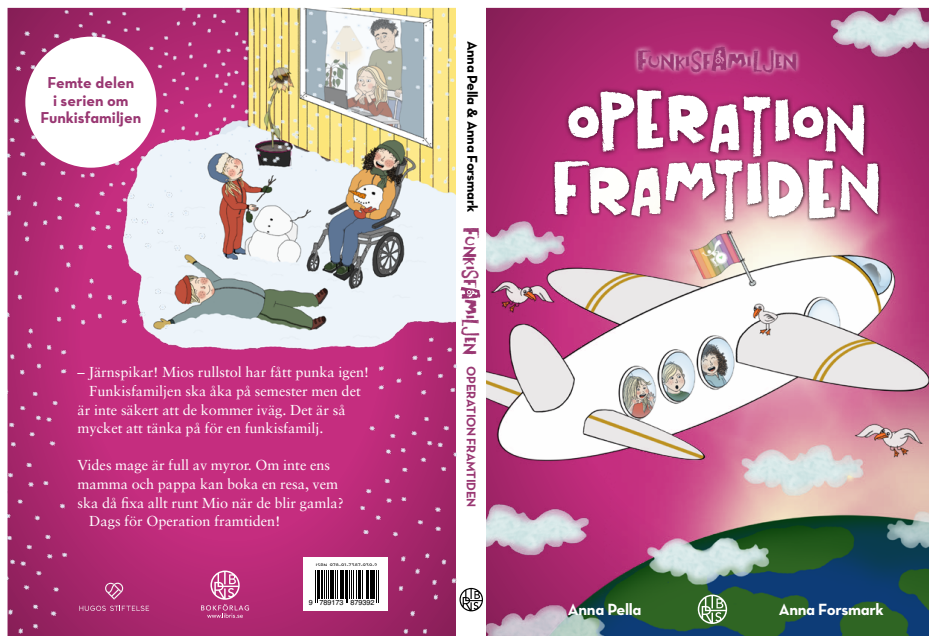
Vad hade läraren med sig?

Vad var den andra överraskningen?

Varför är Barnkonventionen så viktig?

- *Låt eleverna sammanfatta texten, antingen enskilda kapitel eller hela boken. Prata tillsammans om hur den började, vad som hände sedan och hur den slutade. Vad undrar du? Vad blev du nyfiken på? Funderingar? Frågor? Vad känner du igen dig i? Något som du tänkt eller känt lika? Något du gjort lika?*

Tema: Funktionsnedsättning, mångfald, framtiden, ansvar

Operation framtiden

Funkisfamiljen ska åka på semester men det är inte säkert att de kommer iväg. Det är så mycket att tänka på för en funkisfamilj. Vides mage är full av myror. Om inte ens mamma och pappa kan boka en resa, vem ska då fixa allt runt Mio när de blir gamla? Tillsammans med sina syskon startar Vide Operation framtiden, och börjar bygga den uppfinning som så länge funnits i tankarna. När mamma och pappa upptäcker att barnen tänker på framtiden behöver de börja prata och planera. Förutom dessa tankar kämpar Vide med egna problem i skolan, och funderar på om man kan vara funkis på insidan också. Läraren gör förändringar så att alla elever ska må bättre i skolan.

Under läsningen

- *Stanna upp i läsningen vid lämpliga tillfällen och gör kopplingar till andra texter (Påminner det här om något annat vi läst?), elevernas egna erfarenheter (Vad känner vi igen från till exempel miljöer eller händelser i boken? Vad tror ni händer sen?) och världen utanför (Vad får oss att tänka på omvärlden?).*

- *Vilka ord och uttryck är svåra att förstå? Be eleverna skriva ned eller räkna upp handen för att fråga om ord eller uttryck som är svåra att förstå och diskutera dem allt eftersom. Här är några exempel:*

Kapitel 1: kaos, funkisfamiljen, sålt smöret och tappat degen, punka

Kapitel 2: bekymrar, huller om buller, ansvar, koncentrera, syskongrupp, assistenter

Kapitel 3: resebyrå, rullstolstaxi, andningsmaskin, försäkringar, lastutrymmet

Kapitel 4: funkissaker, paradiset, tysta leken, strejk

Kapitel 5: stormsteg, syrgasmask, rullstolsvänliga, upptäcksfärd

Kapitel 6: ögonstyrd, kollektiv, välfärd, individualism, individ, slutkörd

Kapitel 7: funkistema, olikheter, psykolog, LSS, betala skatt, plakat

Kapitel 8: möte, tagit tag i, funkisflaggor, funkis på insidan, i första taget

Efter läsningen

• *Samtala om kapitlet ni just läst.* Låt eleverna svara på läsförståelsefrågorna nedan och formulera egna frågor, gärna tillsammans med eleverna. Många av frågorna finns där för att väcka tankar och göra reflektioner ihop i klassen och kan leda till fortsatta diskussioner. På vissa av frågorna kan eleverna hitta svaret i texten. Andra svar finns mellan raderna eller bortom raderna.

Kapitel 1

Vad gjorde mamma när de andra var ute och lekte?

Varför gråter Tintin?

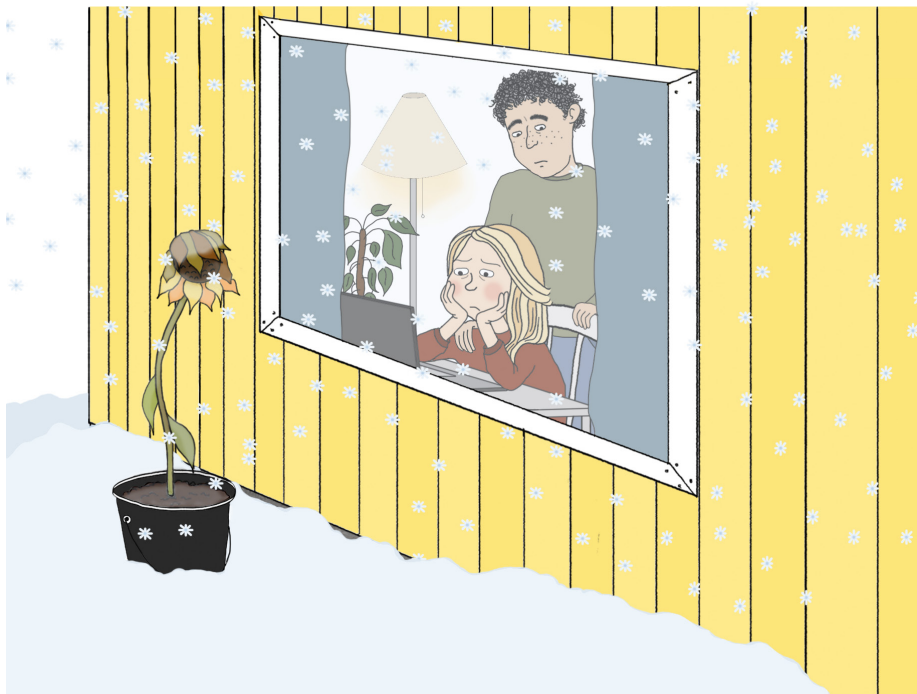
Varför tyckte Vide att allt kändes orättvist?

Kapitel 2

Varför knycklar Vide ihop sin teckning?

Hur vill Vide ha det i skolan?

Vad kan vara speciellt med att ha ett syskon som är funkis?

Kapitel 3

Varför är det så svårt att boka en resa?

Vilka saker behöver packas?

Vad börjar barnen bygga i garaget?

Kapitel 4

Vad berättar Max pappa?

Vad snubblar mamma på i garaget?

Vad vill mamma och pappa prata om?

Kapitel 5

Vad berättar flygvärdinnan?

Hur pratar Ami?

Vilka smarta grejer finns i huset?

Kapitel 6

Hur bor Ami?

Varför har Ami inga assistenter?

Hur var det förr i tiden om man var funkis?

Kapitel 7

Syns det alltid utanpå om man är funkis?

Vad tar Vide och Tintin med sig till syskongruppen?

Vad heter lagen som hjälper personer som är funkis?

Kapitel 8

Vad firar Funkisfamiljen?

Var vill Tintin kanske bo i framtiden?

Vems ansvar är det att barn ska få hjälp?

- *Låt eleverna sammanfatta texten, antingen enskilda kapitel eller hela boken. Prata tillsammans om hur den började, vad som hände sedan och hur den slutade. Vad undrar du? Vad blev du nyfiken på? Funderingar? Frågor? Vad känner du igen dig i? Något som du tänkt eller känt lika? Något du gjort lika?*

Hur du kan arbeta med värdegrundsarbete

Enligt Lgr 11 är skolans mål att varje elev:

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personlig erfarenhet.
- respekterar andra människors egenvärde.
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor.
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt.

Enligt barnkonventionen ska skolan:

- hjälpa barnet att utvecklas och lära barnet om mänskliga rättigheter (artikel 29).

Barnkonventionen säger också att:

- Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras (artikel 2).
- Barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp att aktivt delta i samhället (artikel 23).

Sagt av Camilla Ullberg, lärare F-3, Sollentunaskolan: ”Med Operation slutstirrat får vi lärare nya verktyg i värdegrundsarbetet. Både elever och lärare ges nya perspektiv och kunskap kring funktionsnedsättning, normer, mångfald och bemötande.”

Lekar och övningar

Här följer några tips på lekar och övningar som kan passa vid arbetet med värdegrundsfrågor. De tränar vi-känsla, grupp-känsla, samarbete, empati och trygghet och är till hjälp i arbetet mot utanförskap och normer.

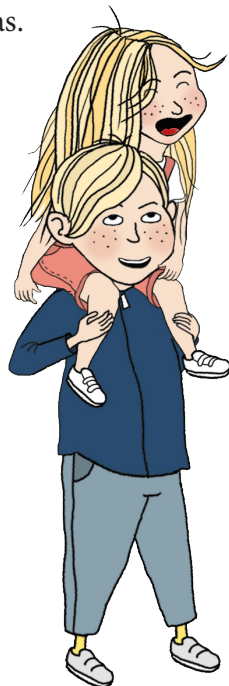
1. EPA/APE/PAE-metoden

E står för Enskilt, P för Par och A för Alla, och är en bra metod att arbeta med i många ämnen.

Den utgår ifrån att eleverna både får tänka enskilt och själva formulera sig (skriftligt, i bild eller vad som passar det aktuella ämnet eller den aktuella frågan och eleven), arbeta i par med någon annan för att träna sig i att föra en dialog och argumentera, samt diskutera i helklass. I vilken ordning man gör detta kan anpassas.

För vissa elever med till exempel npf, dyslexi, språk-störning eller annat hemspråk kan det vara bra att börja med en gemensam diskussion (A) där många tankar och argument kommer fram. Då får eleverna till sig många ord och synpunkter. När de sedan resonerar i par (P) kan de olika synpunkterna prövas och slutligen kan man, ibland med särskilt stöd, formulera sina egna tankar (E).

Metoden syftar till att öka barnens självförtroende och visa att allas röst har betydelse.

2. Välj ett alternativ – diskutera

Berätta om en händelse eller läs upp ett påstående som har flera olika svar. Eleverna väljer ett av svarsalternativen genom att ställa sig på en plats i rummet som är markerad för det svaret. Sedan diskuterar ni vad skillnaden mellan de olika alternativen är, ger exempel och betonar att inget är rätt eller fel utan bara olika sätt att se på saker.

Håller med/Håller inte med/Har en egen åsikt/Pass - vet inte

Exempel:

”Det är viktigt att veta om Mio, Vide och Tintin är tjejer eller killar.”

3. Testa att vara Mio

Låt eleverna prova hur det känns att bli skjutsad i en kontorsstol på hjul. Hur blir det till exempel om det är trångt, finns trappor, trösklar? Testa den fysiska tillgängligheten i skolan och på skolgården. Låt eleverna sätta betyg 1-5 där 5 är full tillgänglighet. Var skulle det bli svårt för kompisar i rullstol att ta sig fram? Hur skulle man kunna göra det tillgängligt?

Låt eleverna prova hur det känns att inte prata med ord genom att bara använda kroppsspråk, och låt de andra gissa, när någon till exempel försöker förmedla:

att du är arg.

att du är rädd.

att du är ledsen.

att du undrar vad klockan är.

Sagt av Linnéa, 12 år, med egen funktionsnedsättning: ”När folk har stirrat på mig ger jag dom onda ögat. Jag tycker att man ska ha Operation slutstirrat som högläsningbok i skolan.”

4. Dramatisera en händelse hur boken

Välj en händelse ur boken. Diskutera hur det kunde ha sett annorlunda ut och dramatisera den händelsen. Tänk på att inte välja något som kan bli för jobbigt eller känsligt för någon av eleverna, till exempel när någon stirrar på Mio. I så fall kan du som lärare spela Mio.

Sagt av Anna Pella, författare, om bakgrunden till bokserien och handledningen:

”När mina yngsta barn var små och vi hämtade dem på förskolan kom det alltid fram barn och frågade nyfiket, men utan att värdera, varför deras storsyster satt i rullstol. När de började lågstadiet var reaktionen annorlunda. Jag upplevde att pedagogerna inte visste hur de skulle hantera situationen, och att de tittade bort eller ”frös fast” när vi kom in på skolgården. Barnen tittade på pedagogerna och härmade dem.

Att bemöta det som är annorlunda är något vi alla måste jobba med, varje dag, hela livet. Ju äldre vi blir, ju mer rädda blir vi för att göra fel, så vi gör ofta ingenting. Vi saknar kunskap och låter istället våra fördomar spegla hur vi agerar. Genom att låta barn i lågstadieåldern arbeta med den här frågan genom högläsning och pedagogiska övningar hoppas jag att vi kan ge denna generation nya verktyg att bemöta varandra och sin omvärld.”

5. Andra förslag

- Om ni är en grundskola – finns särskola i närheten? Om ni är en särskola – finns grundskola i närheten? Kan ni skapa vänskapsband/anordna gemensamma aktiviteter?
- Besök ett bibliotek som har en Äppelhylla med böcker för och om barn med funktionsnedsättning. Skriv ned frågor och leta efter svaren tillsammans.
- Lär ut tecken som stöd eller annan alternativ kommunikation.
- Bygg en tillgänglig värld i Minecraft eller av kartong. Hur kan alla känna sig välkomna överallt?
- Titta på UR:s program där barn själva berättar om sin funktionsnedsättning.
- Läs böcker om osynliga funktionsnedsättningar, t. ex. Marie Bosson Rydells serie Superviktigt.
- Prata om kända personer med egen funktionsnedsättning (till exempel forskaren Stephen Hawking, sångaren Viktor Frisk, Prins Carl Philip, äventyraren Aron Andersson, reklamfilmsskådespelaren Mats Melin, miljöaktivisten Greta Thunberg).
- Bjud in personer med egen erfarenhet, syskon, föräldrar och personer med egen funktionsnedsättning.
- Bjud in en läkare, sjuksköterska, specialpedagog eller annan expert på funktionsnedsättningar. Förbered frågor.
- Boka författarbesök via Författarcentrum. Förbered frågor.

- Uppfinn ett nytt hjälpmedel till personer som inte kan gå eller prata.
- Rita/måla någon händelse ur boken.
- Anordna en Alla är olika-dag och prata om olikheter, funktionsnedsättningar, varför olika är bra, hur det skulle vara om vi alla var exakt lika, att alla har olika förmågor, att människovärde inte ligger i vad man kan utan att man finns. T. ex. på Funktionsrättsdagen 3 december.
- Prata om skillnaden mellan synliga och osynliga funktionsnedsättningar. Att vi alla är unika!
- Kom på egna idéer om vad man kan göra när man ser något man aldrig sett förut istället för att stirra.
- Köp in klassuppsättningar av någon av böckerna i denna serie.
- Använd spelet om Funkisfamiljen i undervisningen.
- Boka teaterföreställningen om Funkisfamiljen.
- Delta i Glädjeruset, loppet där alla är välkomna, som anordnas runt om i Sverige och som virtuellt lopp varje år.

Det här är böckerna om Funkisfamiljen

Operation slutstirrat (Libris 2018)

Tema: Bemötande. Vad ska Vide göra med alla som stirrar?

Format: Bok, talbok, talbok med text, ljudbok

ISBN: 978-91-7387-767-1

Operation rädda sommarlov (Libris 2019)

Tema: Ovisshet. Mio blir sjuk och alla sommarplaner hotas.

Format: Bok, talbok, talbok med text, ljudbok

ISBN: 978-91-7387-811-1

Operation dödsviktigt (Libris 2020)

Tema: Döden. En vän dör och vuxna vågar inte prata om det.

Format: Bok, talbok, talbok med text, ljudbok

ISBN: 978-91-7387-828-9

Operation vän i nöd (Libris 2020)

Tema: Utsatthet. Mios vän har en blåtira. Vad har hänt?

Format: Bok, talbok, talbok med text, ljudbok

ISBN: 978-91-7387-855-5

Operation framtiden (Libris 2022)

Tema: Ansvar. Vem tar hand om Mio när mamma & pappa dör?

Format: Bok, talbok, talbok med text, ljudbok

ISBN: 978-91-7387-931-6

Teaterföreläsning om Funkisfamiljen

Hösten 2022 blir *Operation slutstirrat* skolföreläsning och kommer att spelas i hela landet. Boka föreläsningen via info@torgteatern.com och läs mer på www.torgteatern.com/operationslutstirrat.

Spel om Funkisfamiljen

Spelet om Funkisfamiljen är ett klassiskt brädspel för 2–6 spelare eller lag från 6 år och uppåt, för alla som vill lära sig mer om funkisfrågor. På vägen till mål får man svara på frågor och vara med om saker som kan hända när man är en funkisfamilj. Spelplanen är hämtad från miljöerna i böckerna om Funkisfamiljen. (Libris 2021) ISBN: 978-91-7387-880-7.

Skanna QR-
koden för mer material:

Det här är lärarhandledningen till böckerna om Funkisfamiljen. Böckerna kan användas till att arbeta med ordförståelse, träna på att använda läsförståelsestrategier och att göra textkopplingar, men passar också bra i värdegrundsarbete.

Med utgångspunkt i det berättelserna tar upp får du förslag på konkreta övningar och diskussionsfrågor som knyter an till verkliga situationer.

HUGOS STIFTELSE